

Voorontwerp van decreet over Vlaamse erfgoednetwerken

Op voorstel van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Na beraadslaging;

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid en gemeenschapsaangelegenheid.

Art. 2. In dit decreet wordt verstaan onder agentschap: de entiteit die door de Vlaamse Regering belast is met de beleidsvoorbereiding, de beleidsuitvoering, de beleidsmonitoring en de beleidsevaluatie inzake onroerend erfgoed.

Hoofdstuk 2: Een Vlaams Erfgoednetwerk

Afdeling 1. Erkenning

Art. 3. De Vlaamse Regering kan verenigingen zonder winstoogmerk of stichtingen die in staat zijn de opdrachten vermeld in dit hoofdstuk te realiseren, en waarbij de statuten van die organisaties in overeenstemming zijn met de bepalingen van dit decreet, erkennen als een Vlaams Erfgoednetwerk.

Afdeling 2. Definitie

Art. 4. Een Vlaams Erfgoednetwerk is een organisatie die bevoegd is voor het beheer van een portfolio van Vlaamse onroerenderfgoedlocaties, die ontwikkeld zijn of worden tot open erfgoed als vermeld in artikel 8.4.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.

Het portfolio van een Vlaams Erfgoednetwerk, vermeld in het eerste lid, voldoet aan al de volgende voorwaarden:

1° het is een staalkaart van bouwkundig, landschappelijk en archeologisch onroerend erfgoed, en desgevallend varend erfgoed, dat representatief is voor het verhaal van Vlaanderen;

2° het focust op onroerenderfgoedlocaties die iconisch zijn of waarvan het beheer de draagkracht van een lokaal of regionaal initiatief overstijgt;

3° het is een toonbeeld van onroerenderfgoedzorg, zowel voor de instandhouding door onderhoud en restauratie als op het vlak van gebruik, herbestemming of ontwikkeling ervan.

Een Vlaams Erfgoednetwerk beheert de Vlaamse onroerendergoedlocaties vermeld in het eerste lid die de Vlaamse Regering aan hem toewijst.

Een Vlaams Erfgoednetwerk kan onroerendergoedlocaties toevoegen aan het portfolio, vermeld in het eerste lid, op voorwaarde dat ze voldoen aan al de voorwaarden vermeld in het tweede lid.

Afdeling 3. Opdracht

Art. 5. Een Vlaams Erfgoednetwerk draagt bij aan een breed maatschappelijk draagvlak voor onroerend erfgoed en onroerendergoedzorg. Het portfolio, vermeld in artikel 4 is daarvoor het centrale instrument.

In het kader van de opdracht, vermeld in het eerste lid, heeft een Vlaams Erfgoednetwerk al de volgende doelstellingen:

- 1° een representatief portfolio ontwikkelen dat een doorsnede biedt van het Vlaamse onroerend erfgoed;
- 2° het portfolio op voorbeeldige wijze beheren en exploiteren;
- 3° inzetten op vernieuwing en experiment;
- 4° de diversiteit en rijkdom van het Vlaamse erfgoed, de mogelijkheden op het vlak van onroerendergoedzorg en herbestemming etaleren;
- 5° meebouwen aan het erfgoed van morgen;
- 6° aantonen waarin Vlaanderen toonaangevend was en nog altijd is;
- 7° op basis van eigen inkomsten een substantieel aandeel in de financiering van het beheer, de ontwikkeling en de exploitatie van het portfolio garanderen;
- 8° op Vlaams niveau een faciliterende, participerende en ondersteunende partner zijn door af te stemmen met lokale en regionale onroerendergoedinstanties, Vlaamse overheidsinstanties en partners die onroerendergoedsites beheren en ontsluiten.

Art. 6. Een Vlaams Erfgoednetwerk heeft de volgende kerntaken:

- 1° de portfolio-ontwikkeling, vermeld in artikel 5, tweede lid, 1° laten leiden door een strategie, met als doelstelling het bevattelijk maken van de geschiedenis, rijkdom, creativiteit en diversiteit van Vlaanderen;
- 2° de onroerendergoedlocaties in het portfolio, vermeld in artikel 4, exemplarisch onderhouden en restaureren;
- 3° het statuut open erfgoed, vermeld in artikel 8.4.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014, als referentie gebruiken voor elke site die hij beheert;
- 4° inzetten op herbestemming en ontwikkeling, en waar mogelijk kiezen voor markante hedendaagse oplossingen en exploitaties;
- 5° het portfolio, vermeld in artikel 4, ontwikkelen tot een netwerk onder de vlag van een sterk merk;
- 6° eigen inkomsten genereren. Daarvoor mag ook een beroep worden gedaan op commerciële invullingen;
- 7° maatschappelijk draagvlak ontwikkelen door minstens:
 - a) het portfolio, vermeld in artikel 4, gericht in te zetten;
 - b) een vrijwilligerswerking op te zetten;
 - c) het publiek te laten participeren in of bijdragen aan de ontwikkelingen van beschermd erfgoed;
 - d) in samenwerking met onroerendergoedactoren de Open Monumentendag te organiseren en deel te nemen aan andere initiatieven;
 - e) aansluiting te zoeken bij internationale initiatieven die aansluiten bij het takenpakket van de organisatie.
 - f) samen te werken met andere lokale en regionale erfgoedpartners en met hen af te stemmen over de uitbreiding van het portfolio, vermeld in artikel 4.

De Vlaamse Regering kan aan een Vlaams Erfgoednetwerk bijzondere opdrachten toewijzen.

Afdeling 4. Bestuur

Art. 7. Het bestuur van een Vlaams Erfgoednetwerk bestaat uit:

- 1° maximum zes bestuurders die de algemene vergadering heeft benoemd en;
- 2° twee vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, die de algemene vergadering benoemt als bestuurder op voordracht van de Vlaamse Regering en;
- 3° een vertegenwoordiger van het agentschap die de algemene vergadering benoemt als bestuurder op voordracht van het agentschap.

De vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, vermeld in het eerste lid, 2°, worden voor een legislatuur aangewezen en kunnen op elk moment door de Vlaamse Regering vervangen worden.

De vertegenwoordiger, vermeld in het eerste lid, 3°, kan op elk moment door het agentschap vervangen worden. De vertegenwoordiger vermeld in het eerste lid, 3° kan zich in geval van afwezigheid of verhindering via een schriftelijke volmacht laten vertegenwoordigen op een vergadering van het bestuur.

De Vlaamse Regering kan een maximum van twee regeringscommissarissen aanstellen.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen over de vertegenwoordigers vermeld in het eerste lid, 2° en 3° en de regeringscommissarissen vermeld in het vierde lid.

Hoofdstuk 3. De samenwerkingsovereenkomst

Art. 8. De Vlaamse Regering sluit voor een periode van vijf jaar een samenwerkingsovereenkomst met een Vlaams Erfgoednetwerk af om de opdracht en kerntaken, vermeld in artikel 5 en 6, van een Vlaams Erfgoednetwerk uit te voeren.

De samenwerkingsovereenkomst bevat een businessplan en een meerjarenplanning voor de werken of diensten aan de beschermde Vlaamse erfgoedlocaties in het portfolio van een Vlaams Erfgoednetwerk voor de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst.

In geval van ernstige tekortkomingen in de naleving van de afspraken in de samenwerkingsovereenkomst, zal de Vlaamse Regering een beslissing nemen over het vervroegd stopzetten van de samenwerkingsovereenkomst.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de samenwerkingsovereenkomst.

Hoofdstuk 4. Subsidiëring

Art. 9. Binnen de perken van de kredieten die daarvoor op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap beschikbaar zijn kan de Vlaamse Regering in het kader van een samenwerkingsovereenkomst als vermeld in artikel 8, aan een Vlaams Erfgoednetwerk subsidies toekennen:

- 1° voor personeel en werking;
- 2° voor onderzoek, werken of diensten de beschermde Vlaamse onroerenderfgoedlocaties in het portfolio, vermeld in artikel 4;

3° voor verwerving van bijkomende Vlaamse onroerenderfgoedlocaties.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels daarover.

Art. 10. De subsidies, vermeld in artikel 9 van dit decreet kunnen alleen worden toegekend op voorwaarde dat een Vlaams Erfgoednetwerk op dat moment:

1° geen achterstallige schulden heeft bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid;

2° geen onderneming in moeilijkheden is als vermeld in artikel 2, 18, van de Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard;

3° geen procedure op basis van Europees of nationaal recht hebben lopen waarbij toegekende steun wordt teruggevorderd.

De subsidies, vermeld in artikel 9, voldoen aan de voorwaarden van de verordening, vermeld in het eerste lid, 2°.

Hoofdstuk 5. Evaluatie

Art. 11. De Vlaamse Regering evalueert de erkenning en de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst met een Vlaams Erfgoednetwerk. De Vlaamse Regering bepaalt hierover de nadere regels.

Hoofdstuk 6. Slotbepalingen

Art. 12. Artikel 12 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1994 wordt opgeheven.

Art. 13. Dit decreet treedt in werking op een door de Vlaamse Regering te bepalen datum.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2023-07-05 16:04:51 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

VOORONTWERP VAN DECREET OVER VLAAMSE ERFGOEDNETWERKEN**Samenvatting**

Het decreet over Vlaamse Erfgoednetwerken moet een solide rechtsbasis bieden voor het samenwerken met en het ondersteunen van organisaties die instaan voor het beheer, de exploitatie en de ontsluiting van een netwerk van iconische, Vlaamse erfgoedlocaties. Die organisaties moeten aan de hand van erfgoed, erfgoedzorg en erfgoedontwikkeling het verhaal van Vlaanderen brengen, tonen waar Vlaanderen sterk in was en sterk in blijft. Dit betekent een doordachte locatiekeuze, erfgoed voorbeeldig conserveren en ontwikkelen, en inzetten op vernieuwing en experiment. Het Vlaams Erfgoednetwerk is ook de partner die kan inspringen waar locaties uitdagingen stellen. Als model gelden verschillende buitenlandse organisaties, hetzij overheids- hetzij privé-initiatief. Op basis van het decreet kunnen organisaties als Herita vzw bevestigd worden als Vlaams Erfgoednetwerk. Het decreet regelt enkel de algemene principes. Een uitvoeringsbesluit zal dieper ingaan op bepaalde details en modaliteiten.

MEMORIE VAN TOELICHTING**I. ALGEMENE TOELICHTING****A. Situering**

Al sinds 1994 erkent de Vlaamse overheid de behoefte aan een organisatie die belast is voor het beheren en ontsluiten van een portfolio van onroerenderfgoedlocaties. In dat jaar werd deze opdracht toevertrouwd aan de Stichting Vlaams Erfgoed, met bijhorende financiering. Hiervoor werd een beperkte rechtsbasis gecreëerd. Vandaag is rechtsopvolger Herita vzw één van de belangrijkste Vlaamse erfgoedorganisaties, met een ruim portfolio, waaronder een groot aantal sites in erfpacht van de Vlaamse overheid.

De samenwerking tussen de Vlaamse overheid en Herita gebeurt op basis van vijfjaarlijkse overeenkomsten. De resultaten worden opgevolgd. In de laatste beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-24) werd aangekondigd dat de werking van Herita nauwgezet zou worden opgevolgd, met de lopende samenwerkingsovereenkomst als leidraad, en dat het niet honoreren van engagementen tot verregaande conclusies kon leiden.

In de aanloop naar het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst – eind 2022 – kondigde Herita echter een vernieuwd elan aan, en de ambitie om echt uit te groeien tot een organisatie met focus op het aanleggen en beheren van een verruimd Vlaams erfgoedportfolio. De Vlaamse regering besliste Herita te volgen in deze ambitie, maar kondigde tegelijk een aangepaste decretale onderbouw aan, om het takenpakket, de financiële ondersteuning en de samenwerking met het soort organisatie dat Herita wenst te zijn, en controle ervan door de Vlaamse overheid structureel te regelen. Deze intentie is nog eens formeel aangekondigd in de Beleids- en Begrotingstoelichting bij de begrotingsopmaak voor 2023.

Met Herita is voor 2023 een overgangsovereenkomst afgesloten, met een doorlooptijd van 1 jaar. Die periode moet de brug slaan naar een werking op basis van de nieuwe decretale onderbouw. Herita verzekert daarin tegelijk het

verderzetten van een aantal langjarige afspraken en de intentie om de doorstart naar een Vlaams Erfgoednetwerk ten gronde voor te bereiden. De bestaande Herita-portefeuille wordt vanzelfsprekend verder voorbeeldig beheerd. Voor verschillende sites lopen restauratietrajecten, ondersteund door een meerjarenpremieovereenkomst.

B. Inhoud

Omgevingsanalyse

De enige wettelijke basis voor de ondersteuning van een organisatie als Herita is het decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1994, artikel 12, waarin de relatie met de 'Stichting Vlaams Erfgoed' wordt geregeld, de rechtsvoorganger van Herita:

"§ 1. De Vlaamse regering wordt gemachtigd toe te treden tot de Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w.

§ 2. De goedkeuring van de statuten van de Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w. door de Vlaamse regering op 23 maart 1994 wordt bekrachtigd voor wat betreft de verplichtingen van het Vlaamse Gewest ten aanzien van de Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w.

§ 3. De Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w. heeft tot doel, onverminderd de opdrachten van de administratie en complementair eraan, de valorisatie van het erfgoed, zowel het roerende, onroerend door bestemming, als het onroerende, alsmede van de landschappen.

§ 4. De financiële tegemoetkoming van het Vlaamse Gewest in de werking van de Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w. omvat een jaarlijkse subsidie nominatim in de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap opgenomen.

§ 5. Het Rekenhof heeft een inzage-recht in alle documenten en stukken met betrekking tot de verrichtingen van de Stichting Vlaams Erfgoed vzw."

Voor meer details over de Stichting Vlaams Erfgoed, en met name ook over de opvolging van de organisatie door de overheid, is lezing van de oorspronkelijke statuten noodzakelijk. Daaruit blijkt dat de raad van beheer een sterke ambtelijke vertegenwoordiging omvatte, en dat de rekeningen werden opgevolgd door regeringscommissarissen.

Verdere nuances zijn terug te vinden in de toelichtingsbrochure 'De Stichting Vlaams Erfgoed – Samen voor monumenten en landschappen zorgen' uit 1994.

Probleemstelling

Tot nader order vormt het decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1994 de enige letterlijke basis voor de ondersteuning van een organisatie als Herita. Dat artikel formaliseert slechts op zeer beknopte wijze de verwachtingen, koppelt deze expliciet aan de Stichting Vlaams Erfgoed, de oorspronkelijke rechtsvoorganger van Herita, en onderschrijft met name de oorspronkelijke statuten ervan. Waar de link tussen overheidsverwachtingen, het decreet en de statuten in 1994 nog scherp was, is dat vandaag niet meer het geval. De oude Stichting Vlaams Erfgoed evolueerde, wijzigde van koers en kende naamsveranderingen, die in herhaaldelijk aangepaste statuten werden doorvertaald. De organisatie werd ook steeds groter, de ambities van het huidige Herita zijn hoog, zoals ook de verwachtingen vanwege en ten aanzien van de overheid. De zeer algemene en beperkte decretale basis van 1994 bleef evenwel steeds ongewijzigd.

De decretale basis is op heden voor essentiële aspecten passief gebaseerd op evoluerende statuten, terwijl het overheidsengagement steeds groter wordt en de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën ondertussen expliciete verwachtingen stelt ten aanzien van het kader waarbinnen organisaties als Herita kunnen worden gesubsidieerd.

Een actualisering en vooral explicitering van de decretale basis is dus absoluut aangewezen. Het decreet zal moeten afbakenen wat de Vlaamse Overheid verwacht van een organisatie als Herita. Daarbij is een doorvertaling aan de orde van elementen die vandaag vooral statutair en specifiek voor Herita geregeld zijn, en die naar een meer generiek niveau worden gebracht. Aangezien kan worden vastgesteld dat de huidige intenties van Herita nog perfect beantwoorden aan de geest van de verwachtingen ten aanzien van de oorspronkelijke Stichting Vlaams Erfgoed, dienen de oorspronkelijke statuten van deze organisatie daarbij wel als inspiratiebron.

Het decreet regelt enkel de algemene principes. Een uitvoeringsbesluit zal dieper ingaan op bepaalde details en modaliteiten.

Beleidsmaatregelen

Het voorontwerp van decreet over het Vlaams Erfgoednetwerk beoogt een volwaardige decretale onderbouw te bieden voor de werking van een Vlaams Erfgoednetwerk, deze voor wezenlijke aspecten niet langer afhankelijk te maken van de statuten van de organisatie, de subsidiëring van de organisatie te stroomlijnen, maar tegelijk voorwerp te maken van een gedetailleerd subsidiekader.

De Vlaamse overheid:

- bevestigt Vlaamse Erfgoednetwerken als strategische sleutelpartners voor het beheer van markante Vlaamse erfgoedlocaties;
- maakt kernvoorwaarden van het opnemen van een voorbeeldrol op het vlak van erfgoedbeheer, exploitatie, publieksontsluiting en netwerkvorming;
- stelt het 'verhaal van Vlaanderen' als richtinggevend en bindend element voorop, zowel op het vlak van portfolio-opbouw, de exploitatie en ontsluiting van de sites. Vlaamse Erfgoednetwerk-locaties laten samen het verhaal van de historische en culturele ontwikkeling van Vlaanderen als Europese natie zien;
- verwacht dat bij site-ontwikkeling vernieuwing en experiment een plaats krijgen, en dat een Vlaams Erfgoednetwerk zo ook bouwt aan het Vlaamse erfgoed van morgen;
- stelt het verhogen van maatschappelijke betrokkenheid als expliciete verwachting. Dit impliceert onder meer dat vrijwilligerswerking een plaats krijgt in de organisatie;
- herintroduceert een meer directe opvolging van de organisatie door de overheid via vertegenwoordiging in de raad van bestuur;
- verankert het principe van vijfjaarlijkse samenwerkingsovereenkomsten als basis van de ondersteuning;
- bundelt de subsidiestromen vanuit onroerend erfgoed tot een samenhangender geheel en houdt daarbij rekening met een uitbreiding van het portfolio;
- expliciteert de voorwaarden en vorm van de subsidies en stelt verwachtingen inzake het financiële aandeel dat een Vlaams Erfgoednetwerk moet garanderen;
- expliciteert de manier waarop de organisatie wordt geëvalueerd;
- kan een organisatie als Herita vzw op basis van het decreet erkennen als Vlaams Erfgoednetwerk.

Impactanalyse

Maatschappelijke impact:

Vlaams Erfgoednetwerken zullen meer dan ooit een maatschappelijke sleutelrol vervullen als organisatie die een representatief Vlaams erfgoedportfolio beheert, die het goede voorbeeld geeft inzake het beheren en exploiteren ervan, en die inspringt waar erfgoedbeheer uitdagend wordt. De organisaties krijgen de ruimte om daarbij in te zetten op vernieuwing en experiment, te bouwen aan het 'erfgoed van morgen' en zo te tonen waar Vlaanderen sterk in was en sterk in blijft.

Impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel:

Vlaamse Erfgoednetwerken worden een voorkeurspartner inzake onroerenderfgoedbeheer, maar moeten in ruil een brede maatschappelijke meerwaarde genereren.

Budgettaire impact:

Het decreet voorziet een gestroomlijnd subsidiepakket voor Vlaamse Erfgoednetwerken. Dit spiegelt zich grotendeels aan het financieringspakket dat Herita vandaag al ontvangt (werkingssubsidies en erfgoedpremies, al dan niet op basis van meerjarenpremieovereenkomsten).

Bestuurlijke impact op de lokale en provinciale besturen en op Brussel:

Niet van toepassing

Inwerkingtreding

Het decreet treedt in werking op een door de Vlaamse Regering te bepalen datum.

C. Totstandkomingsprocedure

- Over het voorontwerp van decreet is op 13 maart 2023 een wetgevingstechnisch en taalkundig advies ontvangen (advies nr. 2023/59). Het voorontwerp is in lijn gebracht met de bevingen;
- Over het voorontwerp van decreet is op 27 april 2023 advies ontvangen van de Inspectie van Financiën.

De Inspectie van Financiën kan ten gronde een gunstig advies geven mits voorafgaandelijk de ESR-gevolgen worden verduidelijkt (zie punt 3.1 van dit advies) en mits aangetoond wordt dat zich hier geen problemen stellen.

Betreffende passage in 3.1 van het advies leest als volgt:

"Een bijzonder punt blijft de ESR-classificatie van de Vlaamse National Trust. In de ontwerp-nota aan de Vlaamse regering wordt verduidelijkt dat deze organisatie zal behoren tot de consolidatieperimeter van de Vlaamse deelstaatoverheid. Dit betekent dat een inschatting zou moeten gemaakt worden van de weerslag hiervan op het vorderingensaldo en de overheidsschuld. Op basis van de laatst beschikbare jaarrekening stellen zich hier op het eerste gezicht niet onmiddellijk grote problemen. Aandachtspunten zijn echter eventuele erfpachtconstructies en het realiseren van investeringen die niet door subsidies of eigen inkomsten zouden gedekt worden."

In repliek hierop is de vergelijking gemaakt met het huidige Herita vzw. De mogelijke impact van een erkenning van Herita als vereniging in toepassing van het voorontwerp van decreet op het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse overheid zal in grote mate afhangen van de manier waarop de erfgoedportefeuille de organisatie aangroeit. Vandaag bestaat het portfolio van

Herita overwegend uit erfgoed in erfpacht van de Vlaamse overheid. Als die lijn zich zou doorzetten, zou dit het ESR-vorderingensaldo niet beïnvloeden.

Een snelle analyse van de schulden van Herita leert dat de vzw momenteel schuldenvrij is; er zijn geen openstaande aflossingen van leningen. Uit de jaarrekeningen 2019-2021 blijkt dat Herita een kortlopende schuld had tussen 1,1 en 1,3 miljoen euro.

- Conform het advies van de Inspectie van Financiën is op 8 mei 2023 het begrotingsakkoord ingewonnen.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Het voorontwerp van decreet betreft een gewest- en gemeenschapsaangelegenheid.

II. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1 en 2

Deze artikels behoeven geen toelichting.

Artikel 3

Dit artikel expliciteert het uitgangspunt van dit decreet: de mogelijkheid creëren om één of meerdere Vlaamse Erfgoednetwerken te erkennen, met een duidelijke taakstelling. Als rechtsvorm voor een Vlaams Erfgoednetwerk wordt geopteerd voor een vereniging zonder winstoogmerk of een stichting. Het is niet de bedoeling middels dit decreet overheidsinstanties te creëren. De erkenning is eenvoudig te formaliseren via een niet-reglementair besluit (zoals bijvoorbeeld ook gebeurt voor de samenstelling van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed).

Als dusdanig kan Herita vzw worden aangewezen als Vlaams Erfgoednetwerk, op voorwaarde dat de organisatie – ook statutair - voldoet aan het verwachte profiel. Dit is – terecht - een omkering van de logica in het voormelde decreet van 1994, dat de statuten onderschrijft van de toenmalige Stichting Vlaams Erfgoed.

Artikel 4, 5 en 6

Artikels 4, 5 en 6 spelen in op §3 van het voormelde decreet van 1994, dat als volgt luidt:

"De Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w. heeft tot doel, onverminderd de opdrachten van de administratie en complementair eraan, de valorisatie van het erfgoed, zowel het roerende, onroerend door bestemming, als het onroerende, alsmede van de landschappen."

De oorspronkelijke statuten van de Stichting Vlaams Erfgoed (SVE), alsook de toelichtingsbrochure 'De Stichting Vlaams Erfgoed – Samen voor monumenten en landschappen zorgen' uit 1994 bieden ter zake verduidelijking. Zoals in de brochure te lezen staat:

"In minder statutaire taal betekent dit dat de SVE, in en door samenwerking met alle partners en aanvullend op hun inzet, de financiële, organisatorische en inhoudelijke aanpak van de monumenten- en landschapszorg verder zal optimaliseren om te komen tot een integrale kwaliteitszorg."

Het meest concreet zal dit opzet toepassing vinden in de verwerving, de restauratie, het onderhoud, het beheer en de eventuele herbestemming van monumenten en landschappen waarvoor zich problemen stellen. Die problemen kunnen zich situeren in het feit dat de eigendomsstructuur en bijgevolg de verantwoordelijkheid voor bedoeld monument of landschap niet meer duidelijk is, of dat de eigenaar niet langer kan instaan voor het behoud. Een ander vaak voorkomend probleem is het wegvallen van de oorspronkelijke bestemming. Een zinvolle herbestemming dringt zich dan op, maar om diverse redenen kan niet elke eigenaar dit (alleen) aan. Ook in zo'n geval kan verwerving en/of beheer door de SVE een uitkomst bieden.

De verwerving en het beheer van probleemmonumenten zijn de essentiële doelstellingen van de SVE. De andere doelstellingen zijn hiermee voortdurend in interactie. Zo zal er in het algemeen promotie worden gevoerd voor alle publiek toegankelijke monumenten en landschappen, al dan niet in beheer van de SVE. [...]

In het kader van deze doelstellingen zullen gepaste animatieactiviteiten worden georganiseerd, gericht op de 'beleving' van erfgoed. Tevens zal er aan een verdere sensibilisatie worden gewerkt, zowel van de eigenaars en beheerders als van het publiek. [...]

De gecombineerde inzet voor het beheer en de beleving van monumenten en landschappen moet de SVE op termijn doen uitgroeien tot een belangrijke infrastructurele drager van een kwaliteitsvol cultuurtoerisme in Vlaanderen. Dit streven is de ultieme consequentie van een integrale zorg voor het erfgoed, met name voor het object, zijn betekenis en de overdracht daarvan. Het is tevens een antwoord op de massale belangstelling, een antwoord dat moet getuigen van groot respect voor het erfgoed én voor het publiek, wat alleen kan als het aan de hoogste kwaliteitsnormen voldoet."

Artikel 4 inspireert zich letterlijk op de geest van de vroegere paragraaf en de bijhorende verduidelijking. Een belangrijke nuance is dat dit decreet de verwachtingen verwoordt ten aanzien van 'een' Vlaams Erfgoednetwerk en niet ten aanzien van een specifieke bestaande vereniging, zoals Herita vzw.

Het concept 'Vlaams Erfgoednetwerk' heeft verschillende inspiratiebronnen: privé-organisaties als de iconische Britse National Trust (Herita vzw maakt vandaag al deel uit van een internationaal netwerk van dergelijke National Trusts), maar ook gesubsidieerde organisaties, zoals English Heritage of het Franse Monuments Nationaux. Deze organisaties hebben met elkaar gemeen dat ze een duidelijke focus hebben, en dat ze elk een eigen segment bedienen. Het landschap van dergelijke organisaties zeer rijk geschakeerd en omvat afgezien van de vermelde welbekende voorbeelden ook kleinere organisaties die heel specifieke keuzes maken, waarin ontsluiting niet het hoofdgegeven is. Zo richt het Nederlandse Hendrick de Keyser zich op het aankopen en verhuren van erfgoed-woonhuizen en heeft het Britse Landmark Trust een focus op het herbestemmen van erfgoed tot logies. Een karakteristiek van gesubsidieerde organisaties lijkt dan weer dat ze een representatieve 'collectie' beheren van nationaal erfgoed en zich richten op locaties die herbestemmingsuitdagingen stellen.

Artikel 4 omschrijft expliciet de opdracht van een Vlaams Erfgoednetwerk, met name het ontwikkelen en beheren van een portfolio van onroerend erfgoed en desgevallend varend erfgoed. Dat portfolio moet uitgroeien tot een representatieve collectie van locaties, die samen het 'verhaal van Vlaanderen' vertellen, de geschiedenis van Vlaanderen in de meest ruime zin van het woord. Die collectie is een staalkaart, waarbij kwaliteit primeert op kwantiteit, en de aangroei gebeurt op zeer selectieve gronden.

Het portfolio moet alle soorten onroerend erfgoed omvatten, waartoe intussen niet alleen monumenten en landschappen behoren, maar ook archeologisch erfgoed. Om het verhaal van Vlaanderen te kunnen vertellen, is het van belang dat de locaties iconisch zijn. Een belangrijke dimensie blijft dat een Vlaams Erfgoednetwerk kan inspringen waar het beheer van een erfgoedlocatie de draagkracht van lokaal of regionaal initiatief overstijgt, maar het is niet de voornaamste drijfveer van de organisatie.

Ontsluiting blijft een belangrijk uitgangspunt, en de link wordt gelegd met het statuut 'open erfgoed' in de onroerenderfgoedregelgeving. Een Vlaams Erfgoednetwerk kan zich ook ontfemen over niet beschermd onroerend erfgoed, maar kan voor het beheer daarvan geen beroep doen op de subsidies, vermeld in artikel 8.

Artikel 4 geeft ook aan dat het portfolio bestaat uit sites die van overheidswege aan een Vlaams Erfgoednetwerk worden toevertrouwd, maar sluit niet uit dat het netwerk zelf een voorzet doet. Inzake deze voorzetten blijft het wel een uitgangspunt dat het netwerk, zoals de vroegere SVE, voorafgaand de haalbaarheid van de interventie onderzoekt, desgevallend afstemming zoekt met lokale of regionale erfgoedactoren en niet inspringt bij moedwillige verwaarlozing. Voor deze toegevoegde sites kunnen enkel subsidies worden bekomen voor zover er in het kader van de samenwerkingsovereenkomst afspraken over zijn gemaakt. Verantwoord collectiebeheer en daadwerkelijke projectontwikkeling moet het eerste uitgangspunt zijn. Dit mag de mogelijkheid om in te spelen op opportuniteiten echter niet uitsluiten.

Artikel 5 gaat dieper in op de doelstellingen van een Vlaams Erfgoednetwerk. De focus ligt op de voorbeeldrol die vanaf het begin van SVE werd verwacht. Kerninstrument daarvoor is het Vlaams Erfgoednetwerk-portfolio, met het 'verhaal van Vlaanderen' als leidraad. Een representatief portfolio impliceert dat de Vlaams Erfgoednetwerk-sites voorbeeldig worden beheerd en geëxploiteerd, weliswaar met ruimte voor 'vernieuwing' en 'experiment'. Het is uiteraard de bedoeling dat deze voorbeeldrol consequent wordt aangehouden. Ook op het vlak van vernieuwing moet een Vlaams Erfgoednetwerk het voortouw nemen, naar de toekomst durven kijken en bij de projecten die het ontwikkelt mee bouwen aan het erfgoed van morgen. Vlaanderen was immers niet alleen gisteren toonaangevend, maar ook nog vandaag en morgen. De Vlaamse Regering kan in de vijfjaarlijkse samenwerkingsovereenkomst (cf. artikel 8) nadere verwachtingen formuleren met betrekking tot het portfolio en bijvoorbeeld een minimum aantal sites in beheer als verwachting inschrijven.

De voorbeeldrol impliceert tot slot dat het Vlaams Erfgoednetwerk niet volledig subsidie-afhankelijk mag zijn, maar ook substantiële eigen inkomsten moet kunnen genereren. De Vlaamse Regering legt via een uitvoeringsbesluit of de vijfjaarlijkse samenwerkingsovereenkomst streefpercentages en een groeipad op. Die kunnen ambitieus zijn. Door dit niet in het decreet te regelen kan flexibeler worden ingespeeld op evoluerende realiteiten.

Artikel 5 benadrukt tot slot dat een Vlaams Erfgoednetwerk op Vlaams niveau een sleutelpartner is op het vlak van erfgoedportfoliobeheer en in die zin aanspreekpunt moet kunnen zijn voor en afstemming moet zoeken met andere erfgoedbeheerders. Een Vlaams Erfgoednetwerk neemt die rol op als portfoliobeheerder en vanuit de ervaring die het daarmee heeft. Een Vlaams Erfgoednetwerk is dus geenzins een overkoepelende middenveldorganisatie of 'stem van de sector'.

Een Vlaams Erfgoednetwerk heeft geen vanzelfsprekend monopolie op het soort activiteiten dat tot haar kerntaken behoort. Integendeel: als een netwerk activiteiten wil ontplooiën op plaatsen waar andere partners actief zijn, neemt de

organisatie een voorbeeldrol op door proactief in dialoog met hen te treden, werkafspraken met hen te maken en hen desgevallend en desgewenst bij te staan, zodat een sterker aanbod tot stand komt. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat een rijk geschakeerd landschap aan complementaire organisaties het erfgoedaanbod meer dan ten goede komt en dat ze elkaar zelfs op individuele sites kunnen versterken.

Artikel 6 vertaalt de opdracht van een Vlaams Erfgoednetwerk in een reeks kerntaken. Deze situeren zich in de eerste plaats op het uitzetten van een Vlaamse verhaallijn, en verder op de verschillende aspecten van het portfoliobeheer, van onderhoud en restauratie tot hedendaagse ontwikkeling en ontsluiting. Belangrijk is dat de portfoliolocaties tot een netwerk moet uitgroeien onder de vlag van een sterk en zichtbaar merk. Dat 'merk' slaat zowel op een doordachte locatiekeuze als op een kwalitatief en herkenbaar ontsluitingsprofiel, dat ook publiek aanspreekt en inkomsten genereert. Het genereren van eigen middelen wordt herhaald als een belangrijke verwachting (zie hoger), en daartoe zijn commerciële oplossingen niet uitgesloten.

Het artikel gaat ook dieper in op de publiekswerking, in de zin dat de werking van een Vlaams Erfgoednetwerk niet beperkt blijft tot portfoliogerelateerde aspecten. Ontsluiting betekent interactie zoeken met mensen, hen betrekken bij de locatie en bij de keuzes die er worden gemaakt. Werken met vrijwilligers behoort tot het DNA van de Britse National Trust. Dat moet ook in Vlaanderen kunnen. Binnen het takenpakket van een Vlaams Erfgoednetwerk is betrokkenheid bij de organisatie van de Open Monumentendag een kerntaak, waarbij ook en vooral gekeken wordt naar erfgoed dat niet in handen van het netwerk is. Het ontplooiën of aansluiten bij soortgelijke initiatieven mag niet worden uitgesloten, en de internationale dimensie mag niet worden geschuwd. Een Vlaams Erfgoednetwerk kan met name een rol opnemen in internationale initiatieven, zoals Rendez-Vous aux Jardins, Cultural Routes ..., die overigens zoals de Open Monumentendagen worden gepromoot en ondersteund door de Raad van Europa en de Europese Unie.

Artikel 7 en 8

Dit decreet onderbouwt een forse doorgroei van Het Vlaams Erfgoednetwerk, alsook een meer verregaande mate van prioritaire subsidiëring. Dit impliceert een sterkere mate van opvolging door de Vlaamse overheid. Het decreet van 1994 weidt hierover niet uit (behoudens de controlemogelijkheid door het Rekenhof), maar de oorspronkelijke statuten van de Stichting Vlaams Erfgoed omvatten wel meerdere ankers. Deze vormden de inspiratiebron voor de huidige decretale doorvertaling.

De opvolging wordt drieledig opgevat: vertegenwoordiging van de Vlaamse Regering en het agentschap in de raad van bestuur van Het Vlaams Erfgoednetwerk, en controle op basis van duidelijke afspraken in de vijfjaarlijkse samenwerkingsovereenkomsten en regelmatige evaluaties ervan.

Artikel 7 artikel gaat dieper in op de structuur van de raad van Bestuur van een Vlaams Erfgoednetwerk. De raad bestaat in totaal uit 9 leden. Het decreet regelt de verhouding tussen drie soorten bestuursprofielen: 6 leden van de raad worden onafhankelijk door de organisatie aangewezen, 2 leden vertegenwoordigen de Vlaamse Regering en 1 lid vertegenwoordigt het agentschap Onroerend Erfgoed. De vertegenwoordigers van de regering en het agentschap brengen overheidsexpertise in de raad van bestuur en waken erover dat de beleidskeuzes van het Vlaams Erfgoednetwerk in lijn blijven met de intenties van de Vlaamse regering. Ze worden respectievelijk op voordracht van de Vlaamse Regering en het agentschap benoemd als bestuurders en beschikken over dezelfde bevoegdheden als de reguliere bestuurders. De Vlaamse Regering en het agentschap kunnen ook

ten allen tijde hun vertegenwoordigers vervangen door nieuwe personen voor te dragen.

De Vlaamse Regering kan beslissen om complementair aan de raad één of twee regeringscommissarissen aan te wijzen. In het uitvoeringsbesluit bij het decreet kan de Vlaamse Regering zich ten gronde uitspreken over deze vertegenwoordiging, de commissaris en het gewicht dat ze als overheid gewenst acht in het bestuur van de organisatie. Het is ook denkbaar dat er een kader voor deugdelijk bestuur wordt verwacht. Door dit niet in het decreet te regelen kan flexibel worden ingespeeld op evoluerende realiteiten.

De eigenlijke controle van een Vlaams Erfgoednetwerk verloopt op basis van de samenwerkingsovereenkomsten en de voorziene rapportage en evaluatie daarvan.

Artikel 8 gaat hier dieper op in. De verbintenis tussen een Vlaams Erfgoednetwerk en de Vlaamse overheid, en in het bijzonder de subsidiëring, wordt bezegeld door een samenwerkingsovereenkomst die om de vijf jaar wordt vernieuwd.

In die overeenkomst wordt in detail zicht geboden op de intenties van de organisatie, en met name op de budgettaire impact daarvan, en worden afspraken gemaakt over opvolging en subsidiëring. De overeenkomst is gebaseerd op een businessplan, waarin wordt ingegaan op de ontwikkeling tot Vlaams Erfgoednetwerk, de portfolio-ontwikkeling en het beheer van de sites, en alles wat de organisatie daarbuiten organiseert, zoals de Open Monumentendag.

Heldere en realistische financiële inschattingen zijn een fundamentele voorwaarde om voor subsidiëring in aanmerking te komen. Dit geldt in het bijzonder ook voor de uitbreiding van het portfolio, waarvoor het essentieel is dat een Vlaams Erfgoednetwerk naast het verwerven van nieuwe locaties ook het beheer en de exploitatie ervan financieel waar kan maken.

Een belangrijk onderdeel van de samenwerkingsovereenkomsten zijn een meerjarenplanning, waarin de beheersintenties van Het Vlaams Erfgoednetwerk op de verschillende sites in portfolio gedetailleerd worden behandeld. Dit moet als aanknopingspunt kunnen dienen voor jaarlijkse beheerssubsidies en kan desgevallend refereren naar lopende beheersplannen, in uitvoering van het Onroerenderfgoedbesluit.

Uiteraard is het de bedoeling dat in geval van ernstige tekortkomingen in de naleving van de samenwerkingsovereenkomst maatregelen worden getroffen. Hiervoor wordt een evaluatieprocedure voorzien (art. 11).

Het decreet regelt slechts de generieke principes met betrekking tot de samenwerkingsovereenkomst en de evaluatie. Nadere regels worden voorzien in een uitvoeringsbesluit.

Artikel 9 en 10

Het decreet van 1994 verwees al naar de mogelijkheid om aan de toenmalige Stichting Vlaams Erfgoed subsidies toe te kennen (art. 12, §4):

"De financiële tegemoetkoming van het Vlaamse Gewest in de werking van de Stichting Vlaams Erfgoed v.z.w. omvat een jaarlijkse subsidie nominatim in de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap opgenomen."

Het nieuwe artikel 9 expliciteert en preciseert dit algemene uitgangspunt en speelt in op de praktijk dat een Vlaams Erfgoednetwerk ook klant is van het erfgoedpremiesysteem en daarbij vaak een voorkeursregime geniet. Het stroomlijnen van de verschillende subsidiestromen moet toelaten alle financiële

tegemoetkomingen naar een Vlaams Erfgoednetwerk binnen een breed kader te plaatsen en voorwerp te maken van een globale evaluatie.

De subsidie wordt driedelig opgevat: een algemene subsidie voor personeel en werking, een subsidie voor het verwerven van nieuwe locaties en een subsidie voor het beheer (onderhoud, restauratie, ontsluiting) van de locaties.

De algemene subsidie voor personeel en werking moet de continue werking van de organisatie garanderen en wordt vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst, op basis van onder andere een voorafgaande behoeften-inschatting van de organisatie die als Vlaams Erfgoednetwerk wordt erkend. De beheers- en wervingssubsidie zijn dan weer afhankelijk van de evoluerende intenties van de organisatie en worden op jaarbasis toegekend. Voor de beheerssubsidies zijn de premiemogelijkheden in toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet de referentie.

De subsidies zijn gebaseerd op een langjarige behoefteninschatting, aan te reiken door de organisatie, én zijn prestatie-afhankelijk. Dit impliceert transparante prognoses en effectenmonitoring en moet het mogelijk maken de subsidiëring van Een Vlaams Erfgoednetwerk op langere termijn te plannen en moet een einde maken aan de huidige situatie van ad-hoc subsidiëring.

Het decreet regelt slechts de generieke principes met betrekking tot de subsidies. Nadere regels en modaliteiten worden voorzien in een uitvoeringsbesluit. Zo kan beter worden ingespeeld op evoluerende realiteiten. In het besluit worden met name ook bepaalde veiligheidsmechanismen voorzien, zodat de subsidie-omvang controleerbaar blijft.

Artikel 10 voegt een algemene bepaling in met betrekking tot staatssteun.

Artikel 11

Artikel 11 verankert het principe dat de Vlaamse Regering de erkenning van een Vlaams Erfgoednetwerk en de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst met deze organisatie evalueert. Nadere regels en modaliteiten worden voorzien in een uitvoeringsbesluit.

Uitgangspunt is niettemin dat op basis van de bevindingen de samenwerking en bijhorende subsidiëring kunnen worden bijgestuurd en opgeschort, en dat een erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk kan worden ingetrokken.

Artikel 12 en 13

In deze slotbepalingen wordt de inwerkingtreding van dit decreet en de overgang geregeld van het ondersteunen van Herita op basis van de oude decretale basis voor het subsidiëren van de Stichting Vlaams Erfgoed naar een ondersteuning op basis van een erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk, conform de bepalingen in dit nieuwe decreet. De oude decretale basis wordt opgeheven zodra dit nieuwe decreet in werking treedt.

Bijlage:

- voorontwerp van decreet